

Thomas Ciocșirescu

Thomas Ciocșirescu

EDUCAȚIA PRIN TEATRU
APLICAȚII TEATRAL-EDUCATIVE
PENTRU COPII ȘI TINERI

Editura Universitaria
Craiova, 2017

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. Olga Delia MATEESCU

Prof. univ. dr. Tania FILIP

Copyright © 2017 Universitaria

Toate drepturile sunt rezervate Editurii Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României CIOCȘIRESCU, THOMAS Educația pentru teatru: aplicații teatral-educative pentru copii și tineri / Thomas Ciocșirescu. - Craiova: Universitaria, 2017
Conține bibliografie ISBN 978-606-14-1233-4

CUVÂNT ÎNAINTE

Concretul vieții de azi aduce multe plusuri, dar și minusuri convingerilor noastre. Informația abundentă, fără criterii de selecție, opinii media, atingând uneori pragul anecdoticii, erodează discernământul fără a putea prevedea limpezimea evoluțiilor plusului de inteligență al noii generații. Este epoca sinelui, epoca educației „încapsulate,,.

Accesul la cultură propus de această carte prin metode specifice ale legăturii între teatru și educație, poate duce la un nivel ridicat al atenției, al memoriei verbale și al punctului de concentrare. Teoria jocului poate pleda pentru ceea ce numim căi ale gândirii independente, pentru o evoluție a criteriilor artistice, pentru trecerea graniței formale către cea nonformală. Și poate omul nu ar mai fi numit „resursă umană,, recunoscându-i-se potențialul creator, surpriză dobândită la naștere de fiecare dintre noi.

Las cititorului plăcerea de a descoperi raportul dintre memoria externă (cea stocată în afara noastră) și cea interioară, parcurgând un volum bazat pe studii de caz ale autorului, cercetare care oferă o probabilitate rezonabilă a îmbunătățirii competențelor umane.

OLGA DELIA MATEESCU

INTRODUCERE

Teatrul în educație este un subiect care a produs reverberații puternice, în ultimii ani, în țara noastră și drumul, cred, este abia la început. Diversitatea și abundența intersecțiilor dintre lumea teatrului și cea a copiilor și tinerilor, alături de probabilitatea foarte mare ca arta teatrală, sub o formă sau alta, să devină disciplină opțională în învățământul obligatoriu, în viitorul apropiat, sunt argumente puternice în favoarea afirmației făcute.

Educația, deși dispune de un sistem destul de consistent în România, traversează momente ce pot fi considerate de cotitură. Rezultatele din ultima vreme (care reflectă un nivel de pregătire scăzut), mediul general școlar nemotivant, cititul devenit o activitate abandonată, iată exemple care confirmă aserțiunea de mai sus. Este creditată ideea că oferta acestui sistem de educație nu mai este de actualitate pentru beneficiarii din prezent, pentru că nu s-a adaptat mediului în care se dezvoltă aceștia și nu s-a adresat societății contemporane.

Numeroase aspecte, formale sau de fond, sunt considerate a avea o pondere, mai mare sau mai mică, în definirea prezentului. Formal, pornesc de la premisa că epoca actuală este a *imaginii vizuale ca normă*, în care timpul alocat interacțiunii cu tehnologiile noi este din ce în ce mai mare și este asociat cu pierderea de timp, nu cu activitățile utile în educația copiilor și tinerilor, iar fondul, impregnat de "modelele" promovate vizual de media, le dezvoltă și întreține lipsa de încredere și alterarea stimei de sine. Nu este de mirare că există, din ce în ce mai des, un tipar caracterizat prin pasivitatea copilului și tânărului (mai ales din punct de vedere al activităților fizice), neavând motivațiile necesare implicării în comportamente active. În același timp, imaginea copilului și tânărului, promovată de media, nu este una echilibrată. Ea este mai degrabă asociată conotațiilor negative. Având în vedere că țara noastră este o mare consumatoare de media, imaginea pe care ne-o formăm și o avem despre copii și tineri este una deformată. Legislația încearcă să oprească prezentarea minorilor în contexte negative, dar efectul este opus. Explicația mea constă în modalitatea manipulatorie în care sunt prezentate evenimentele și a deciziilor editoriale din redacțiile de știri, motivate doar de condiționările financiare și nu de cele etice. Și relația cu jocul, prezență și principiu universal în viața copiilor s-a modificat, mai ales la nivel contextual: standardizarea locurilor de joacă, obsesia pentru siguranța copiilor și tinerilor, obsesia pentru regulile jocului ce pot fi impuse de către cei care lucrează cu copiii și tinerii.

Teatrul nu a fost și nu este străin de lumea copiilor și tinerilor. Nu numai prin spectacolele pe care le oferă acestor categorii de vârstă, ci și prin numeroasele activități care au ca bază arta teatrală, cunoscute în

general sub denumirea de cursuri de actorie, pe care le întâlnim din ce în ce mai des în ultima perioadă. Tânărul și foarte tânărul spectator își schimbă condiția și o examinează pe aceea de actor. Educația lui prin teatru se face, în acest context, prin participare intrinsecă. Propun, din rațiuni conceptuale, termenul *aplicații teatral-educative pentru copii și tineri* ca noțiune emblematică pentru toate activitățile destinate copilului și tânărului care au ca bază teatrul sau tehnicile sale.

Conexiunea dintre teatru și educație este una care are cauze și nevoi în ambele domenii. Nu este o simplă modificare contextuală sau poziționare conjuncturală. Orientarea educației către o eficiență reală, dedicată individului supus educării, precum și explorarea de noi spații și conveții teatrale sunt cel puțin două motoare care au generat această legătură. Relația dintre cele două domenii are vechime istorică. Importante preocupări și experiențe am identificat la începutul secolului trecut. Problemele, cu influențe din cunoașterea psihologică a vremii, care vor fi teoretizate și sistematizate în spațiul nord-american și anglo-saxon de către Harriet-Finlay Johnson, Alice-Minnie Herts și Henry Caldwell Cook (de exemplu, cât de important este procesul și nu rezultatul) vin ca argumente asupra însemnătății calitative a muncii predecesorilor, ce pot fi considerați adevărate repere universale. Interesantă este și traiectoria legăturii dintre teatru și educația copiilor și tinerilor în țara noastră. Elevii *Școlilor de la Blaj*, la mijlocul secolului al XVIII-lea, *teatrul școlar* sau *teatrul sătesc*, în perioada interbelică, alături de toată *literatura* dedicată acestora, în aceeași perioadă interbelică, sunt repere care ne pot conduce către înțelegerea și clarificarea nu numai a fenomenului național particular al *aplicațiilor teatral-educative pentru copii și tineri*, ci și a fenomenului teatral românesc, în general.

Cartea își are originile în întrebările și necesitățile actorului practician al scenei, aflat în mijlocul confruntării permanente dintre subiectivismul (implicit, al posturii de actor) și necesitatea obiectivării (condiție obligatorie a pedagogului). Am considerat că experiența practică necesită suportul cunoștințelor teoretice, iar teoria este necesar să fie dublată de experiență practică. O serie de întrebări au fost revelate: ce caracter au aplicațiile teatral-educative pentru copii și tineri din punct de vedere conceptual, dacă pot fi ele situate sub umbrela artei sau nu, care este relația dintre procesualitate și rezultat (care este relația acestora cu scopul, care este semnificația și direcția procesului și a produsului, care sunt modalitățile de realizare, care sunt operațiile mentale implicate, de către ce anume sunt mediate, ce fel de structură are procesul, ce fel de structură are produsul, ce forma poate căpăta procesul), ce caracteristici și particularități au diferitele metodologii și tehnici de lucru, pornind de la orientarea acestora, fie către procesualitate, fie către rezultat etc.

Practica și observațiile personale în urma experienței pedagogice m-au condus către ideea că există beneficii ale activităților desfășurate, de aceea consider că scopul acestor activități, în mod fundamental, trebuie să fie acela de valorificare a abilităților umane în vederea unei dezvoltări armonioase.

Studiile de doctorat din cadrul Universității Naționale de Artă Teatrală și Cinematografică "I.L.Caragiale", București m-au ajutat să răspund la unele dintre întrebări sau să formulez întrebări care este necesar să fie puse. Am primit aprecieri și interes deosebit, încă de la susținerea primului raport de cercetare în cadrul Școlii doctorale, care a fost propus și publicat în revista de circuit intern al universității, *Caietele Bibliotecii UNATC*, raport care, după revizuire, a făcut parte din teza de doctorat, care, în mare parte, este baza acestei cărți.

Obiectivele generale ale acestei cărți sunt prezentarea unei imagini conceptuale de ansamblu (cu argumente teoretice și rezultate provenite din studii practice) a activităților, metodelor și conduitelor de lucru specifice aplicațiilor teatral-educative pentru copii și tineri și prezentarea posibilelor efecte cu implicații în educație în contextul actual, astfel încât să fie posibilă identificarea contribuțiilor calitative în educația și dezvoltarea (denumire generică pentru un complex de elemente care țin de domeniile: cognitiv, afectiv, volitiv și dezvoltării fizice) copiilor și tinerilor. Întreg demersul s-a concentrat pe găsirea de argumente pro sau contra fiecărei idei susținute, ținând cont de condițiile de mediu (socio-economice, educative, culturale și civilizatoare) actuale, caracterizate de tehnologie la nivel practic și de imagine vizuală via media la nivel mental, care schimbă paradigma umană și implicit influențează dezvoltarea umană.

Consider important de analizat, nu numai istoricul legăturii dintre teatru și educație și necesitatea unei astfel de legături, dar și modul în care teatrul și aplicațiile sale au trecut peste limitele granițelor tradiționale. Nu va fi ocolit conceptul de interdisciplinitate, care oferă răspunsuri la întrebări care depășesc aria de conținut sau competență ale unui domeniu și care relevă provocările specifice domeniilor aplicate, cum ar fi existența unui conflict manifestat între conținut și competență, care face de multe ori ca demersul interdisciplinar să fie unul cu efecte mai puțin dorite.

Considerațiile teoretice și analizele reflexive au o însemnătate mai mare atunci când sunt dublate sau confirmate de exercițiul practicii. Am încercat să fac acest lucru cu ajutorul rezultatelor provenite în urma examinării unor studii științifice, realizate între anii 1990-2014, folosind ca instrument o cercetare prin sinteză sistematică. Întrebările acestei cercetări nu au fost puține nici ele: dacă există o similaritate a efectelor pe care le raportează studiile controlate și necontrolate ale activităților aplicațiilor teatral-educative pentru copii și tineret, dacă se poate afirma că efectele de îmbunătățiri în urma desfășurării activităților specifice aplicațiilor teatral-

educative pentru copii, sunt, în general, validabile prin studii, dacă există o corelație foarte clară între rezultatele obținute și competențele finale corelate cu competențele specifice ciclurilor curriculare, în privința mărimii efectelor, dacă există suficiente date care să confirme efecte certe în domeniul competențelor de comunicare, atât cele orale, cât și scrisul și cititul, dar și învățarea de limbi străine, toleranța față de ceilalți și toleranța pentru multiculturalitate, dacă există un efect asupra mediului școlar, dacă efectele asupra anumitor competențe să fie datorate modalității specifice de predare în care au fost folosite tehnici sau metode teatrale etc.

Dorința cea mai mare a acestei cărți este, ca pe lângă toate întrebările, argumentele, punctele de vedere, teoriile, metodologiile, rezultatele din studii, care relevă complexitatea și diversitatea subiectului, să fie un punct de plecare pentru dezbateri sau dispute conceptuale ulterioare, dar și un instrument util pentru practicienii care cred în importanța și necesitatea domeniului în contextul actual.